

Наукові інтереси: сучасні методики викладання іноземних мов.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

GREBINNYK Liudmyla Vasylivna – Candidate of Philology, Associate Professor of the Foreign Philology and Translation Department, Kyiv National University of Trade and Economics.

Circle of scientific interests: the German language and the methods of language teaching at higher educational establishments.

BULENOK Svitlana Mykolaivna – assistant professor, of the Foreign Philology and Translation

Department, Kyiv National University of Trade and Economics.

Circle of scientific interests: the innovative techniques employment in foreign language teaching.

KOVALENKO Larysa Vasylivna – Assistant Professor, of the Foreign Philology and Translation Department, Kyiv National University of Trade and Economics.

Circle of scientific interests: the modern methods of foreign language teaching.

Стаття надійшла до редакції 29.07.2019 р.

УДК 378.016:811.161.2

ГРОМКО Тетяна Василівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
<https://orcid.org/0000-0002-4661-4302>
e-mail: tvhromko@i.ua

ДАНИЛЮК Оксана Клімівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології та методики початкової освіти Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
<https://orcid.org/0000-0002-8765-8475>
e-mail: oxana.danyliuk@gmail.com

КРАЄЗНАВСТВО ЯК РЕГІОНАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Краєзнавство як регіональний компонент завжди викликало у дослідників величезний інтерес, оскільки в контексті ряду педагогічних проблем немає іншого такого всеосяжного засобу освіти і виховання людини, яке вбирало б природу й історію, економіку і політику, культуру і життєдіяльність людей свого рідного краю [4]. Базовий компонент вищої освіти в Україні, сповідуючи історичний підхід до патріотичного виховання студентів, актуалізує його народознавчі, українознавчі, краєзнавчі, а також лінгвістичні напрями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Компетентнісний підхід був застосований у працях Н. Кузьміної, Л. Петровської, А. Маркової, Л. Мітіної, Л. Олексєєвої та ін. Проблема формування компетентності висвітлювалася такими дослідниками, як В. Байденко, І. Зимня, У. Каннінг, Б. Креме, В. Куніцина, Г. Рот, Б. Рунде, В. Сейд, Б. Шпінат, Г. Шотмейер. Докладні, структурні характеристики

компетентності неодноразово були в центрі уваги С. Гончарова, В. Куніцина, В. Первутинського [7]. Аналіз змісту компетентності, характеристику її складових представлено у дослідженнях вітчизняних науковців – О. Локшиної, О. Пометун, В. Свистун, В. Ягупова; сучасні тенденції розвитку змісту освіти у зарубіжних країнах були схарактеризовані О. Овчарук, Я. Кодлюк, К. Корсаком [8, с. 33].

Аналіз наукових досліджень за минулі роки показує значимість опублікованих матеріалів для вдосконалення змісту, організації краєзнавчої роботи в освітніх установах, а також для подальших наукових досліджень. Провідними в дослідженнях проблем педагогічного краєзнавства є питання культури рідного краю, формування національної самосвідомості, громадянськості і патріотизму.

Мета статті – обґрунтувати роль краєзнавства у професійній підготовці майбутнього фахівця.

Виклад основного матеріалу

дослідження. У сучасних умовах широко вивчаються інноваційні підходи до використання краєзнавства в контексті професійної підготовки майбутнього фахівця. Дана проблема обговорюється на всіх науково-практичних конференціях, головними темами яких є інноваційні підходи до організації навчально-виховного процесу з використанням регіонального компонента в контексті духовної культури.

Здійснені в Україні краєзнавчі дослідження мають не тільки теоретичну, а й велику практичну значимість. Так, видані збірники з краєзнавства знаходяться в фондах обласних бібліотек та наукових бібліотек університетів. Краєзнавчий матеріал з успіхом використовується викладачами і студентами в навчальному процесі та в позааудиторній діяльності, у дослідницькій роботі, при підготовці наукових доповідей, курсових і дипломних робіт.

Зміст і структуру регіонального компонента за напрямками підготовки визначають кафедри університетів при розробці освітніх програм і плануванні науково-дослідницької роботи. Так, наприклад, зразком розробки змісту регіонального компонента є Західнополіський ономастико-діалектологічний центр факультету філології та журналістики Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (керівник центру, доктор філологічних наук, професор кафедри історії та культури української мови Г. Л. Аркушин [1]). Зібраний та опублікований науковий доробок цього колективу подає різнобічні знання, що враховують історію і особливості розвитку Волинської області, її культури, освіти, національного складу населення тощо.

При вивченні регіонального компонента враховуються наступні принципи: регіональність, науковість, зв'язок теорії з практикою, інтеграційність, інноваційність, креативність, системно-діяльнісний підхід, культурологічна, краєзнавча і особистісно орієнтована спрямованість [2, с. 25]. Зміст програми формування регіонального компонента передбачає використання краєзнавчого матеріалу: історичного, географічного, культурологічного, педагогічного.

При реалізації регіонального компонента в навчальному та науковому дослідженні повинні брати участь у рівній мірі як викладачі, так і студенти. Передбачається активна участь студентів у науковій роботі наукового осередку, наприклад кафедри, з використанням різноманітних форм її організації. Це можуть бути проведення спецсеминарів щодо упровадження в ряд наукових досліджень, створення наукових

гуртків і дослідницьких груп, експериментальні об'єднання при школах, організація традиційних наукових студентських конференцій, експедицій та екскурсій з вивчення рідного краю, огляди та конкурси фахової майстерності, круглі столи, виставки, публікація результатів наукових досліджень, в тому числі по краєзнавчій проблематики. З найбільш здібними студентами організовується групова й індивідуальна робота з підготовки інноваційних проектів. Конкретні результати наукового пошуку студенти оформляють у вигляді рефератів і творчих завдань, наукових робіт різного рівня (курсіві, кваліфікаційні роботи, а також конкурсні роботи, статті, доповіді та їх презентація).

Студенти першого-другого курсів уже з початку занять включаються в науково-дослідницьку діяльність при організації навчально-виховного процесу, у діяльність гуртків і дослідницьких груп, де знайомляться з методикою наукової роботи. Вони набувають елементарні дослідницькі вміння (як підготувати доповідь або творче завдання, написати реферат, провести анкету, бесіду або інтерв'ю з учнями, вчителями, батьками, як вивчити та узагальнити передовий педагогічний досвід, як представити результати роботи, використовуючи комп'ютерну техніку тощо). Так, при вивченні курсу «Українська діалектологія» в Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка (викладач – доцент кафедри української мови, кандидат філологічних наук Т. В. Громко) кожен студент самостійно готує реферат чи творче завдання з використанням краєзнавчого матеріалу. Спогади або безпосередні контакти зі своїми земляками оцінюються студентами з позицій майбутнього педагога або ж (в майбутньому) організатора регіонального мікроцентру (шкільний регіональний гурток, музей територіальної громади тощо). Вони представляють свої дослідження у формі рефератів, есе, тезового опису провідних теоретичних ідей. Це можуть бути буклети, доповіді, газети, методичні розробки з таблицями, схемами, діаграмами і т.ін. Зовнішнє оформлення творчого завдання, як правило, передбачає художнє виконання, що відповідає темі та фантазії автора. Підсумком такої роботи є презентація, захист реферату або творчого завдання.

На 3–4-х курсах студенти виконують більш складні завдання, що передбачають дослідження з регіональної тематики конкретних напрямків педагогічної діяльності, виховання і навчання дітей в освітніх установах, де проходять педагогічну чи навчальну практики. Основними джерелами

інформації і базою дослідження студентів є школи, в яких вони навчалися, установи додаткової освіти, бібліотеки, музеї, театри й т.ін. Традиційно проводяться навчальні заняття, конференції, екскурсії, зустрічі з видатними людьми. У процесі підготовки до навчальних занять студенти отримують завдання дослідницького характеру, наприклад, виявити виховні можливості конкретного освітнього закладу, вивчити і узагальнити в цьому напрямку досвід його діяльності [5, с. 140].

Пропонуючи інноваційні форми роботи, викладачі мають вивчати й надавати завдання, що розкривають можливості мікросоціуму (найближчого оточення, сім'ї, школи) у вихованні любові до Батьківщини, трепетного ставлення до духовної спадщини, збереження пам'яток і традицій свого рідного краю. При цьому мають розглядатися і організовуватися активні партнерські зв'язки, взаємодія і співпраця з макросоціумом (міжнародні, міжрегіональні краєзнавчі конференції, олімпіади). Організаційно школа може включати в систему краєзнавчої роботи дитячі та юнацькі громадські організації, центри творчості і туризму. Зростає в цій діяльності та роль Інтернету як способу здійснення заочних подорожей, дистанційного отримання необхідного обсягу інформаційного матеріалу.

На старших курсах студенти виконують курсові та кваліфікаційні роботи, використовуючи при цьому комплексну методику дослідження: самостійне вивчення і аналіз літератури з проблеми, робота над архівними джерелами, спостереження за роботою вчителів, учнів, експеримент, вивчення і узагальнення передового педагогічного досвіду. Як правило, студенти вивчають і узагальнюють досвід творчо працюючих педагогічних колективів, вчителів, майстрів педагогічної праці. Викладач вишу виступає в ролі наукового керівника або консультанта. Студенти отримують відповідні завдання для розробки курсового або магістерського проекту, включаючись в дослідницькі колективи школи і вишу [6, с. 346].

Студент-дослідник, узагальнюючи досвід краєзнавчої роботи, розробляє рекомендації щодо вдосконалення навчально-виховного процесу в цьому напрямку. А головним підсумком його краєзнавчої діяльності має бути наукова публікація, наприклад у студентському науковому збірнику. Вона орієнтована на широке наукове коло й має перспективу залучення науково творчої молоді до реальних проектів [3, с. 239].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Визначаючи краєзнавство як

регіональний компонент і спираючись на результати досліджень, слід враховувати різноманітні варіанти використання краєзнавчих матеріалів, спрямованих на професійну підготовку майбутніх фахівців. Це співпраця і спільна діяльність університету з установами і організаціями, школами та соціокультурними установами (музеями, театрами, бібліотеками, творчими колективами), вивчення практичного краєзнавства: історичного, лінгвістичного, екологічного, туристично-пошукової діяльності.

Таким чином, краєзнавство є найважливішим засобом професійної підготовки майбутніх фахівців, а розроблена у перспективі концепція цілеспрямованої краєзнавчої роботи в освітніх та культурних установах завжди буде сприяти розкриттю внутрішнього ціннісного потенціалу особистості вихователя і вихованця, їх самовизначення, саморозвитку та самовдосконалення.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Західнополіський ономастико-діалектологічний центр. URL: <https://eenu.edu.ua/uk/structure/zahidnopoliskiyy-onomastiko-dialektologichniy-centr> (дата звернення: 01.09.2019).
2. Вовк О. І. Комунікативно-когнітивна компетентність студентів-філологів: нова освітня парадигма / О. І. Вовк. – Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2013. – 500 с.
3. Громко Т. Матеріали до словника українських говірок // Наукові записки. – Випуск 160. – Серія: Філологічні науки: *Studia semasiologica*. – Кропивницький : РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2017. – С. 239–253.
4. Громко Т. В. Краєзнавчий матеріал як засіб формування дослідницьких компетентностей з української мови у студентів-істориків // Міжнародна науково-практична конференція «Мова та культура: сучасні аспекти співвідношення», м. Одеса, 7–8 грудня 2018 року. – Одеса : Міжнародний гуманітарний університет, 2018. – С. 22–24.
5. Данилюк О. Сутність мовленнєво-комунікативної культури майбутнього вчителя початкової школи / О. Данилюк, М. Музичук // Педагогіка : Зб. наук. пр. [Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції науковців, аспірантів та студентів «Актуальні проблеми соціальної педагогіки, початкової та дошкільної освіти» (14 травня 2015 р.)]. – Луцьк. – 2015. – С. 137–143.
6. Данилюк О. К. Слово як засіб формування художньо-естетичних цінностей молодших школярів в процесі вивчення літератури рідного краю / В. В. Вітюк, О. К. Данилюк // Рідне слово в етнокультурному вимірі : зб. наук. праць / Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. Дрогобич : Посвіт, 2015. – С. 341–348.
7. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи :

Бібліотека з освітньої політики / [за заг. ред. О. В. Овчарук]. – К. : «К.І.С.», 2004. – 112 с.

8. Онопрієнко О. Концептуальні засади компетентнісного підходу в сучасній освіті / О. Онопрієнко // Шлях освіти. – 2007. – № 4. – С. 32–37.

REFERENCES

1. *Zakhidnopolis'kyu onomastyko-dialektolohichnyy tsentr*. [West Polish Onomastic and Dialectological Center]. URL: <https://eenu.edu.ua/uk/structure/zahidnopoliskiy-onomastiko-dialektolohichnyy-tsentr> (data zvernennya: 01.09.2019).

2. Vovk, O. I. (2013). *Komunikatyvno-kohnityvna kompetentnist' studentiv-filolohiv: nova osvityna paradyhma*. [Komunikatyvno-kohnityvna kompetentnist' studentiv-filolohiv: nova osvityna paradyhma]. Cherkasy.

3. Hromko, T. (2017). *Materialy do slovnyka ukrayins'kykh hovirok*. [Materials to the vocabulary of Ukrainian govirok]. Kropivnizkiy.

4. Hromko, T. V. (2018). *Krayeznavchyy material yak zasib formuvannya doslidnyts'kykh kompetentnostey z ukrayins'koyi movy u studentiv-istorykiv*. [Local history material as a means of forming research competencies in Ukrainian language among students-historians]. Odesa.

5. Danylyuk, O., Muzychuk, M. (2015). *Sutnist' movlennyveo-komunikatyvnoyi kul'tury maybutn'oho vchytelya pochatkovoyi shkoly. Pedahohika*. [The essence of the speech and communication culture of the future elementary school teacher]. Luts'k.

6. Danylyuk, O. K., Vityuk, V.V. (2015). *Slovo yak zasib formuvannya khudozhn'o-estetychnykh tsinnostey molodshykh shkoliariv v protsesi vyvchenni literatury ridnoho krayu. Ridne slovo v etnokul'turnomu vymiri*. [The word as a means of forming the artistic and aesthetic values of younger students in the process of studying the literature of their native land. Рідне слово в етнокультурному вимірі]. Drohobych.

7. *Kompetentnisnyy pidkhid u suchasnyy osviti: svitovyy dosvid ta ukrayins'ki perspektyvy. Biblioteka z osvitynoi polityky* (2004). [Competent Approach in Contemporary Education: Global Experience and Ukrainian Perspectives: Library for Education Policy]. Kyiv.

8. Onopriyenko, O. (2007). *Kontseptual'ni zasady kompetentnisnoho pidkhodu v suchasnyy osviti*. [Conceptual principles of competency approach in modern education]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ГРОМКО Тетяна Василівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: мовна підготовка вчителів загальноосвітніх шкіл.

ДАНИЛЮК Оксана Климівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології та методики початкової освіти Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Наукові інтереси: професійна підготовка вчителів загальноосвітніх шкіл.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

GROMKO Tatyana Vasyivna – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of the Ukrainian language department of the Central Ukrainian State Pedagogical University named after Volodymyr Vynnychenko.

Circle of scientific interests: language training of general education teachers.

DANYLYUK Oksana Klimivna – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of the Department of Philology and Methods of Primary Education at Lesya Ukrainka Eastern European National University.

Circle of scientific interests: professional training of teachers of secondary schools.

Стаття надійшла до редакції 13.08.2019 р.

УДК 316.334

ДІРЯВКА Юрій Павлович –

кандидат історичних наук, доцент,

Дитячо-молодіжний центр «ЛІДЕР» Дніпровської міської ради

e-mail: dir9vko@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-4061-6681>

e-mail: text.vam@gmail.com

НЕВГОДОВСЬКА Інна Олександрівна –

вчитель історії та суспільствознавства

КЗО СЗШ №117 Дніпровської міської ради

<https://orcid.org/0000-0002-6017-3045>

e-mail: text.vam@gmail.com

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАНЯТЬ В ШКОЛІ З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Бурхливий розвиток суспільства значно змінює ставлення до

предметів, що вивчаються. Незмірно розширяється їх предметно-інформаційне середовище. Історія і суспільство у цьому